

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

VÝCHOVA UMENÍM

(Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra)

PRÍLOHA ISCED 2

Posúdila a schválila ÚPK pre výtvarnú výchovu, výchovu umením a umenie a kultúru

Bratislava 2009

1. CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Predmet **výchova umením**, ktorý patrí do vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra, nadväzuje na predmety hudobná výchova a výtvarná výchova v predchádzajúcich ročníkoch základnej školy. Má žiakom sprostredkovať živú skúsenosť umenia a svetové a národné kultúrne dedičstvo. Ťažiskovo vychádza z hudobného umenia a z vizuálnych umení – výtvarného, architektúry, dizajnu a filmu. Prierezovo obsahuje prvky literárneho a dramatického umenia.

Zámerom tohto predmetu je optimálne formovať osobnosť – emocionalitu a intelekt žiakov tak, aby si prostredníctvom tvorivých činností a komunikácie s umením vytvárali svoj autentický spôsob bytia. Prostredníctvom činnostného vyučovania, vzájomným prepojením tvorivého a objaviteľského princípu vytvárajú predpoklady na poskytovanie zážitkov, radosti, pozitívnych životných podnetov a znalostí tak, aby sa umenie stalo imanentnou súčasťou života žiakov.

Predpokladaný prínos predmetu **výchova umením**:

- vyvážené rozvíjať intuitívnu, citovú aj racionálnu stránku osobnosti žiakov;
- zdokonaľovať gramotnosť (zručnosti, vedomosti a postoje) získanú v rámci výtvarnej a hudobnej výchovy v predchádzajúcich ročníkoch;
- rozvíjať tvorivosť žiakov;
- rozvíjať komplexný pohľad na umenie, chápať rôznosť poslania (spoločenskú funkciu) jednotlivých druhov umenia, rozumieť ich vyjadrovacím prostriedkom, médiám, žánrom a komunikačným stratégiám;
- rozumieť súčasným tendenciám umenia a poznať vlastnú kultúrnu tradíciu;
- vnímať hudbu a výtvarné umenie z hľadiska ich obrazného, metaforického vyjadrovania sveta, a to nie cez encyklopedické vedomosti, ale hlavne prostredníctvom zážitkov a tvorivých činností;
- naučiť sa orientovať v komunikačnom prostredí kultúry, získavať a vyhodnocovať informácie z rôznych zdrojov kultúrnej prevádzky (koncerty, festivaly, výstavy, prehliadky, internet, literatúra, reklama, masmédiá ...);
- experimentovať pri spájaní médií, žánrov a druhov umenia;
- vytvárať možnosť projektov, prepájajúcich výtvarné a hudobné umenie so slovesným umením, divadlom, filmom, pohybovou výchovou;
- formovať a usmerňovať hodnotovú a vkusovú orientáciu žiakov,
- umožňovať alternatívne metódy práce (skupinové vyučovanie, projektové vyučovanie, brainstorming, tvorivé dielne, ateliéry a pod.).

2. CIELE PREDMETU

2.1. Kognitívne ciele

Na základe vedomostí o rôznych druhoch umenia, ktoré žiaci získajú predovšetkým vlastnou činnosťou,

- nadobudnú schopnosť uplatňovať tieto vedomosti pri aktívnom vnímaní a obsahovom sprístupňovaní umeleckých diel,
- spoznajú najvýznamnejších slovenských a svetových tvorcov diel rôznych umeleckých druhov a ich interpretov, diela typické pre kľúčové tendencie súčasného umenia, ako aj diela charakterizujúce štýlové znaky historických epoch;
- spoznajú najdôležitejšie vlastnosti vyjadrovacích prostriedkov rôznych umení, technické postupy, nástroje a médiá;

- na základe spoznávania a osvojovania si umeleckej výpovede domácich diel (výtvarných, hudobných, literárno-dramatických) v kontexte s európskou kultúrou získavajú úctu ku tvorcom a dielam svojej krajiny;
- na základe svojich činností v tomto predmete získavajú schopnosť vyjadrovať svoje emócie, vzťahy a postoje, teda komunikovať umeleckými prostriedkami,
- nadobudnú schopnosť otvorene prijímať, hodnotiť a oceňovať umelecké diela a umelecké prejavy vlastného národa, ale i iných národov a etník;
- dokážu analyzovať, porovnávať a syntetizovať poznatky a podnety z prírodných vied, geografie, histórie, etiky, literatúry, cudzích jazykov a vyhodnocovať ich vplyv na umenie,
- dokážu vytvárať projekty, v ktorých budú syntetizovať vlastné i prevzaté nápady z jednotlivých umeleckých oblastí v intenciách polyestetickkej výchovy.

2.2 Socioafektívne ciele

- prostredníctvom precítenia a pochopenia umeleckých diel žiaci dokážu prekonať svoj egocentrizmus a stotožniť sa do istej miery s autormi týchto diel (empatia) pri zachovaní svojich vlastných názorov a postojov (asertivita);
- uprednostňovať autentické tvorivé riešenia vo vlastnom vyjadrovaní prostriedkami umenia a pri vnímaní umeleckých diel;
- dokážu bez predsudkov pristupovať k vnímaniu a rozširovaniu umeleckých hodnôt rôznych kultúr,
- vedia prežívať výnimočnosť významných umeleckých osobností a hľadajú v ich tvorivých osudoch inšpiráciu pre vlastný život,
- získavajú schopnosti spolupracovať v tíme, prevziať zodpovednosť za plánovanie, propagáciu, realizáciu i prezentáciu vlastnej práce i skupinových projektov,
- chápu umenie v jeho mnohorakých podobách a súvislostiach nielen ako ušľachtilý spôsob vyplňania voľného času, ale aj ako prostriedok skvalitnenia a skultúrnenia svojho života.

2.3 Psychomotorické ciele

- na základe získaných zručností žiaci dokážu na primeranej úrovni realizovať svoje hudobné, výtvarné, pohybové a literárne predstavy a integrovať ich v individuálnych alebo skupinových projektoch;
- dokážu zostavovať auditívne, vizuálne i dramatické prvky do celkov tak, aby prostredníctvom nich vedeli vyjadriť svoje myšlienky, predstavy, postoje, a tak komunikovať s okolitým svetom;
- osvojujú si technické postupy potrebné na spracovanie materiálu (nahrávanie, montáž, strih, úprava akustického signálu, komunikácia a elaborácia prostredníctvom softvérov, vyhľadávanie umeleckých podnetov na internete a pod.

3. OBSAH

1. tematický celok: ZVUK A OBRAZ - JAZYK UMENIA			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
<p>1. obraz v hudbe, hudba v obraze (hľadanie vzťahov medzi hudobným a výtvarným vyjadrovaním synergia vizuálneho a auditívneho)</p>	<p>1.1. vytváranie hudby na vybrané vizuálne artefakty, hľadanie hudobných ekvivalentov k výtvarným dielam ... hľadanie príbehu a obrazu v hudbe; interpretácia obrazu (jeho dotváranie, oživovanie...) a umocnenie hudbou (pohybom, sprievodným slovom), 1.2. hľadanie výtvarných ekvivalentov k hudobnému jazyku, formám a druhom, štýlom <i>pokus vyjadrovať rôzne hudobné formy a žánre rôznymi výtvarnými formami; analógie medzi vyjadrovaniami prostriedkami a kompozičnými princípmi, žánrami a štýlmi; môžu sa vyjadrovať figuratívne alebo nefiguratívne.</i></p>	<p>1.1. M. P. Musorgskij: <i>Obrázky z výstavy (aj aktualizované verzie); P. Hindemith: Maliar Mathis (M. Grünewald); E. Suchoň: Obrázky zo Slovenska ; (M. Benka, M. Bazovský, L. Fulla...); C. Debussy: Faunovo popoludnie (Renoire, Cézanne, Gogh, Gaugin...); M. Ravel: Zrkadlá, Gašpar noci...</i> 1.2. Bachove fúgy – maľby fúgy (P. Klee, J. Weder, J. Albers, V. Kandinskij, F. Kupka); Sonáta – maľby sonáty (K. Čiurlionis) Kontrapunkt (R. Fila...) <i>výtvarné vyjadrenie džezu, punku, rocku, rapu... Farebná hudba a kinetické umenie</i></p>	<p>1. výber hudobných skladieb k výtvarným dielam; jednoduchá kompozícia inšpirovaná výtvarným dielom; hudobno-vizuálne projekty, kompozície, objekty, inštalácie ... 2. maľby (kresby, grafiky ...) rôznych hudobných foriem (napr. fúga, sonáta, nocturno, humoreska, seriálna hudba; kánonický spev, jódlovanie, rapovanie; valčík, tango, rock and roll; kontrast, rytmus, harmónia a disharmónia); možnosti figuratívneho i nefiguratívneho ponímania</p>
<p>2. vyjadrovacie prostriedky a ich štylizácia v hudbe a výtvarnom umení / citové pôsobenie výrazu - správne vidíme len srdcom</p>	<p>2.1. štylizované variácie motívu, tvaru: geometrizácia, skryštalizovanie, zahmlievanie, tvarové zmäkčenie, roztečenie, zoštíhlenie, stučnenie poľudštenie, hybridácia... , transformácia podoby smerom k inému motívu (tvaru), 2.2. štýl a výraz</p>	<p>2.1. ukážky štylizácie a transformácie tvaru vo výtvarnom umení surrealizmus, imaginatívne tendencie – porovnať s kubizmom, impresionizmom, fauvizmom, neodadaizmom, konceptualizmom...; <i>štylizácia tvaru v dizajne,</i></p>	<p>2.1. séria vlastných transformácií predmetného tvaru; vytváranie zmien výrazu štylizovaním technika : kresba, kolorovaná kresba, maľba, alt. Modelovanie, 2.2. vytváranie variácií, ponášok na obľúbené melódie a motívy z počutých</p>

	<p>emócií v hudbe: láska a nenávisť stvárnená v hudobných dielach. Vážnosť, radosť, hnev, nepokoj, netrpezlivosť, sústredenie, meditácia, pokoj, úzkosť, strach atď.</p>	<p>2.2. rôznosť štýlov v hudbe, <i>F.Mendelssohn-Bartholdy: Sen noci svätajánskej, Piesne bez slov...; Fr. Liszt: Sen lásky; P.I. Čajkovskij: Rómeo a Júlia; S. Prokofjev: Rómeo a Júlia; R. Wagner: Tristan a Izolda; E.H.Grieg: Lyrické kusy, Peer Gynt...</i></p>	<p>skladieb; ich hranie na nástrojoch; hľadanie ľudových, umelých i populárnych piesní s tematikou lásky, radosti, strachu... zostavovanie scénok s emočným zameraním (vymýšľanie dialógov, ich zhudobňovanie, príp. aj rapovanie na hotové hudobné podklady; 2.3. porovnávanie rôznych typov výrazu výtvarného a hudobného stvárnenia; diskusia o vplyve hudby a výtvarného umenia na formovanie osobnosti človeka.</p>
<p>3. multimédiá – pohyb a dej prostredníctvom obrazu a zvuku; technika – tretia ruka človeka</p>	<p>3.1. strihanie zvukov a filmových záberov; vytváranie obrazovo –zvukovej koláže <i>Elektronické nástroje, elektroakustická hudba, počítačová hudba, hudba na internete Akustické základy spracovania a zaznamenávania zvuku. Strih zvuku a obrazu.</i></p>	<p>3.1. ukážky rôznych typov ozvučenia filmov; rôzne filmové a hudobné žánre; <i>videoumenie (video, videoperformancia, videoinštalácia, klip); elektronická hudba. Piesne populárnej hudby. Marián Varga, Emerson, Lake and Palmer Bázlik: Spektrá, Pastierska elégia Hudobné softvéry a interaktívne programy pre prácu s PC. Literatúra a príručky k akustickým a technologickým problémom nahrávacieho štúdia.</i></p>	<p>3.1.výber zvukov a krátkych filmových záberov z archívu (edukačné DVD); generovanie počítačových zvukov a kombinácií zvuku a obrazu; tvorba vlastných zvukov prostredníctvom elektronického nástroja, mikrofónu a vlastného hlasu, ruchov rôznych nástrojov...; ozvučovanie záberov zvukmi; prezentácia výstupov a diskusia o rôznosti výrazov; využitie počítačových programov k hudobnej</p>

			a výtvarnej výchove.
2. tematický celok: TRADÍCIA A IDENTITA			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
4. umenie a náboženstvo/ umenie baroka. Človek a viera	<p>4.1. vyjadrenie posvätného a transcendentna ako základných ľudských postojov - modlitba, kontemplácia, meditácia, úžas a bázeň vyjadrené v hudbe a výtvarnom v umení – porovnanie,</p> <p>4.2. baroková architektúra, barokový objekt, maliarstvo a sochárstvo</p>	<p>4.1. využiť materiál z etickej a náboženskej výchovy; <i>sakrálné skladby (omše, requiem, modlitby, chorály, pašie, napr. od: J.S.Bacha, L.v.Beethovena, W.A.Mozarta, G.Verdiho, G.Pucciniho, Honeggera, Hindemitha, Pendereckého, Kančeliho...);</i> <i>porovnať spirituál, gospel.</i></p> <p>4.2. baroková architektúra maľba a sochárstvo; <i>iluzionizmus v službe architektúry; púte, kalvárie; biblické motívy, postava Krista (vo výtvarnom umení, filme, muzikále); porovnať so súčasnou sakrálnou architektúrou.</i></p>	<p>4.1. počúvanie skladieb a diskusia; výber hudby, ktorá pôsobí meditatívne, posvätné; porovnávanie s hudbou iných kultúr.</p> <p>4.2. návrh (tvorba) barokového objektu, napr. relikviára: uviedenie do problému a hľadanie fantazijnej analógie: návrh a realizácia „relikviára“ pre ruku, nohu, ucho, kvetinu, knihu, predmet ... z rôznych materiálov; alt.: kresba prvkov barokovej architektúry (kolonáda, priečelie, kopula...).</p>
5. prostredie a situácia / väzby hudby a výtvarného umenia na konkrétne prostredie	<p>5.1. inštalácia in situ reakcia na daný priestor, jeho výraz, históriu,</p> <p>5.2. mestské a vidiecke korene umenia <i>World music. Etno... Porovnanie kultúry a subkultúry mesta s vidiekom; skúsenosti žiakov s pobytom tam či tam, vyhodnocovanie kladov a záporov...</i></p>	<p>5.1. umenie inštalácie, umenie vo verejných priestoroch (site specific).</p> <p>5.2. Čechomor Hradišťan Originálny pražský synkopický orchester slovenský folk Bratislava Hot Serenaders Funny Fellows Banda S. Smetanu World Music, Etno, mestský folklór, "garážová" hudba, subkultúrne žánre,</p>	<p>5.1. dotvorenie priestoru (školy, klubovne, pamiatky...) inštalovaním prvkov (predmety, zrkadlá, materiály, maľba, kresba, grafiti), ktoré pozmenia jeho význam</p> <p>5.2. vytváranie hudobno-scénických modelov, typických pre život v meste a na dedine: diskotéka, oslavy Nového roka na</p>

		šanzón, kaviarenská hudba, diskotéková hudba, dychovka, ľudová hudba...	námestiach, pouliční muzikanti, svadba na úrade, pohreb v krematóriu - dožinky, dedinská svadba (pohreb), zábava s dychovkou, s folklórnym súborom, hasičský bál - žiaci vyberajú hudbu a píšu scenáre...
3. tematický celok: PRIENIKY UMENÍ			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
6. divadlo a tanec /spojenie s hudbou a dizajnom. Človek medzi ľudmi	6.1. interdisciplinárny projekt hudobnej performancie: návrhy kostýmov; premena prozaického textu na dramatický; pohybové stvárnenie postáv; polyológ - dialóg - monológ v hudbe; otázka a odpoveď ako forma hudobnej myšlienky; hudobné charaktery a portréty.	6.1. J. Cage a jeho happeningy; M. Adamčiak (orchester pod vodou); B. Felix: Harlekýn, O bohatom; klavírne koncerty Bacha, Mozarta, Beethovena, Chopina, Liszta, Rachmaninova (úryvky) Husľ. koncerty Vivaldiho, Paganiniho... – Piesne a témy k variáciám (Mozart, Schubert) - Smetana: Šárka, Libuše; Musorgskij: Gnomus; Beethoven: Coriolanus, Egmont; Schubert: Grétka pri kolovrátku, Verklikár, Krásna mlynárka; Ravel: Pavana za mŕtvu infantku; tance rôznych období a žánrov.	6.1. pohybová prezentácia rôznych charakterov na improvizovanú hudbu vhodného výrazu; tanečné kreácie; výtvarné stvárnenie charakterov podľa hudby; líčenie, masky, návrh kostýmu; literárny dialóg, monológ, rozhovor - jeho zhudobňovanie alebo podkresľovanie vybranou hudbou...
7. portrét spolužiaka	7.1. literárny opis spolužiaka <i>jeho tváre postavy, zvykov, vkusu ...</i> 7.2. fotografický portrét <i>osvetlenie, výraz, orámovanie – výsek reality / reklamná fotografia,</i> 7.3. kresba hlavy <i>kreslenie podľa</i>	<i>ukážky popisov osôb z literatúry; malby a sochy portrétu v dejinách umenia; ukážky karikatúry; rozprávanie o funkciách portrétu od magického ponímania až po reklamu,</i>	popis, fotografia, kresba, hlavy (s nárokom na pochopenie procesu výstavby, výrazovosti – nie podoby a technickej dokonalosti),

	<p><i>modelu; snaha o výstavbu proporcií; na základe kresby pokus o karikatúru,</i></p> <p>7.4. mentálny portrét ľudskej osobnosti v hudbe</p>	<p>Musorgskij: Gnomus z Kartiniiek, Smetana: Šárka, J. Stivín: Temperamenty (džezové štúdie), Grieg: Solvejgina pieseň lásky, výber z Lyrických kusov atď.</p>	<p>podobne ako v 6.1</p>
--	---	--	--------------------------

1. tematický celok: PODNETY UMENIA

<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
<p>1. podnety výtvarného umenia</p>	<p>1.1. postmoderna - výtvarné umenie v historickom priereze, výber motívov, štýlov a ich spracovanie vo vlastnej práci; citácia, prisvojenie, parafráza, dekonštrukcia, synkretizmus</p> <p>a) spracovanie vybraného výtvarného diela – reprodukcie na svoj spôsob (citácia), alebo jeho koláž, kombinovanie s iným dielom, rozstrihanie a zlepenie v inej podobe...(roláž, krkváž, alchymáž...)</p> <p>b) kópia podľa reprodukcie realizovaná rôznymi štýlmi, rukopismi, s rôznym posunom mierky na tom istom obraze... inšpirované ukážkami rôznorodých štýlov zobrazovania,</p> <p>1.2. konceptuálne umenie / umenie na rozmyšľanie; reakcia na vybrané</p>	<p>ukážky: typické diela z rôznych epoch histórie umenia do 20. stor. (na Slovensku i vo svete); typické diela rôznych tendencií umenia od pol. 19. stor. (svetoví i slovenskí autori); <i>konceptuálni autori (vizuálne umenia, hudba, literatúra);</i> ukážky citácií, prisvojenia, parafrázovania, dekonštrukcie, synkretizmu v umení.</p>	<p>1.1. použitie niektorého z postupov charakteristických pre postmoderné umenie (koláž, maľba, kresba)</p> <p>1.2. konceptuálne spracovanie vybranej témy (kresba, fotografia, text); diskusia.</p>

	<i>konceptuálne dielo.</i>		
2. podnety hudby. Špirála života – vzťahy medzi generáciami	2.1. hudba v historickom priereze - u nás doma, v Európe, ale aj inde (Čína, India, Afrika, Stredný východ...); vkus generácií; staroba a jej hodnota; tolerancia; úcta k minulosti: archeologický výskum, muzeálny výskum; stará krása, zapadnutá prachom času - jej obnovovanie; reštaurátorstvo v maliarstve, ale aj v hudbe...; mediálne prezentované vzory aj hudobné vzory – hudobný priemysel.	2.1. hudba rôznych epoch, zábavná hudba stredoveku a renesancie, trubadúri, truvéři, minnesängeri...ich dnešní pokračovatelia: rockové skupiny...Staré pamiatky hudby; hudobné Uhorsko ako kolíska slovenskej hudby...Vzťahy slov. ľud. piesne k poľskej, českej, nemeckej, maďarskej, balkánskej, židovskej, ukrajinskej tradícii ľud. hudby...Vkus a móda na príkladoch...	2.1. projekt „výletu“ do minulosti populárnej hudby, hra na trubadúrov, hra na potulných muzikantov z rôznych storočí, 2.2. rockový koncert...výchovný koncert pre prváčikov na vlastnej škole, program o hudbe pre domov dôchodcov, pre rodičov, starých rodičov...
2. tematický celok: PRIENIKY UMENIA A VEDY			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
3. výtvarné reakcie na témy vedy	proces v umení / podnety rôznych disciplín / intermedialita <i>výtvarné transpozície fyzikálnych / chemických / biologických procesov</i> 3.1. žiaci analyzujú javy ako napr. zmena skupenstva, kondenzácia, podtlak a pretlak, sublimácia, šírenie a lom svetla, zvuku, magnetizmus, meteorologické javy,	ukážky: <i>procesuálne umenie; spolupráca vedeckého výskumu a umeleckej tvorby.</i>	a) návrh riešenia; b) procesuálny objekt alebo inštalácia.

	<p><i>elektrické javy... a hľadajú ich vyjadrenie vo výtvarnom jazyku (figuratívne alebo nefiguratívne zobrazenie),</i></p> <p>3.2. <i>žiaci analyzujú javy ako napr. správanie častíc pri chemickej reakcii, zmena jednej látky na inú, kyslé – zásadité – neutrálne prostredie, leptanie...</i></p> <p>3.3. <i>žiaci analyzujú javy ako napr. starnutie, rast, navieranie, hnitie, rôzne spôsoby rozmnožovania, pohyb a migráciu, mimikry, rôzne zmyslové vybavenie živočíchov, symbiózu, asimiláciu, predátorstvo...</i></p>		
4. hudba a príroda, človek voči prírode - príroda ako partner človeka	<p>hudba prírody, Zeme, vesmíru...;</p> <p>základy akustiky;</p> <p>prírodné motívy v hudbe; obrazy a výjavy z prírody v hudbe; pastorálnosť;</p> <p>ľudové piesne o hore, poli, lese, kvetoch, zvieratách; podobne pop. piesne (Balada o poľných vtákoch...);</p> <p>prejavy života v hudbe: rast, delenie, genetické väzby - hudba národov, rás...</p>	<p>zvuky okolo nás – živá a neživá príroda...</p> <p>C. Saint-Saëns: Karneval zvierat;</p> <p>ľudové a umelé piesne; Čajkovskij, Vivaldi, Haydn (vtáčiky);</p> <p>Hatrík: Vysoký otec, široká mat' / Nie som človek, preda žijem / Ecce quod Natura..., všetko vhodné z iných okruhov... piesne a skladby o rastlinách, živočíchoch...</p>	<p>ochranárske a environmentálne využitie hudby, piesne a hudba na výlete, k táboráku, k plavbe loďou, k pobytu pri mori; country; skauti; rituály mimoeurópskych kultúr - privolávanie dažďa v Afrike, víťanie slnka v Číne, černošské spevy o Mississippi...hudba k jazdeniu na koni...</p>
3. tematický celok: POPULÁRNA KULTÚRA			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
5. umenie a gýč	<p>tvorivé umenie, stredoprúdová produkcia, gýč;</p> <p>páčivosť; vkusové preferencie rôznych</p>	<p>ukážky hudobného, výtvarného, filmového, literárneho gýča; hudba k reklame a jej pôvod v umení; hudba ku</p>	<p>vytváranie reklám s použitím umeleckej hudby, paródia, irónia, hľadanie sentimentálnych</p>

	<p>vekových a sociálnych skupín; vzťahy medzi umením a gýčom; manipulácia vkusu reklamou, televíznymi zábavnými formátmi; ľudová pieseň a jej spracovania; dychovka; hudba k reklame; hudobné videoklipy a prezentované hodnoty; hudobné relácie vo verejnoprávnej a komerčných TV z pohľadu konzumu žiakov; vzory správania v hud. videonahrávkach; symbolické reprezentácie kultúry mladých, štýlu života vo videoklipoch.</p>	<p>gýčovým filmom, Senzi Senzus apod., cigánska kaviarenská hudba, F. K. Veselý, retro, oldies... umelecká aktualizácia gýča: Lasica spieva Veselého, Bratislava Hot Serenaders; pop artové reakcie na gýč, reakcie na gýč a na stratégie reklamy v súčasnom výtvarnom umení.</p>	<p>spomienok ("Takí sme boli", Stučková mojich rodičov, Babička a dedko si hrajú a spomínajú, deformovanie hudby do podoby "automatu", neznesiteľnej sladkosti, sentimentu - tvorba skečov, scénok, humorných výstupov...</p>
<p>6. vzory a vlastná tvár</p>	<p>1. možnosť: telový dizajn / úprava tváre a účesu, vizážistika, make-up žiak analyzuje štýl obliekania, účesu a tváre svojich obľúbených hrdinov, hviezd, vzorov a hľadá vlastný štýl; a) žiaci vychádzajú z fotografie tváre (vlastnej, spolužiakovej.); z papiera vystrihujú a prikladajú rôzne tvary účesu, doplnky; vzájomne si skúšajú niektoré možnosti líčenia tváre s posilnením rôznych typov výrazu; výsledky môžu zaznamenávať fotograficky; úlohu je možné simulovať aj</p>	<p>ukážky: <i>možnosti vizážistiky; rôzne štýly; bodyart; štýly hviezd showbiznisu,</i></p>	<p>návrhy (na fotografiách), alt. realizácie úprav na tvárach spolužiakov; odevné doplnky; prezentácia: módna prehliadka, dokumentácia (foto, video),</p>

	<p><i>v počítači</i> b) návrh vzoru tetovania; realizácia na časti tela fixmi, ktoré napodobňujú tetovanie. 2. možnosť: postfotografia / digitálne montáže, aplikácie, transformácie fotografie, alt.: fotoinštalácia a) zmeny fotografie prostredníctvom digitálneho spracovania (transformácie, filtre, morfing, montáže...); digitálny obraz vo svojej technickej podstate – pixle ako výtvarný výrazový prostriedok (mozaika – podobnosť a rozdiely s digitálnym obrazom) b) fotoinštalácia: inštalovanie fotografií v prostredí, hľadanie súvislostí fotografického obrazu a prostredia (nadväznosť tvarov, to isté na fotografii konfrontované s tým istým v skutočnosti, vtipné komentovanie, významová zmena prostredia prostredníctvom</p>	<p>ukážky: <i>rôzne polohy postfotografie; technické možnosti filtrov, vrstiev a transformácií,</i></p>	<p>digitálne manipulovaná fotografia; fotografovanie a postprodukcia v počítači; prezentácia – výstava a diskusia</p>
4. tematický celok: KOMPLEXNÉ PROJEKTY			
<i>Tematické okruhy</i>	<i>Edukačné témy</i>	<i>Odporúčané ukážky a východiskový materiál</i>	<i>Proces a edukačný výstup</i>
7. spoločný interdisciplinárny projekt skupiny	1. možnosť: film, video komplexná	teoretická príprava na rôzne funkcie vo filmovom štábe; ukážky	krátky videoklip,

<p>žiakov</p>	<p>projektová úloha – príprava a nakrútenie filmového záberu, (akcie, scény) <i>a) projektová kolektívna úloha - filmový štáb: žiaci si rozdelia úlohy v tvorivej skupine (scenárista, režisér, skladateľ hudby, zvukové efekty, scénograf a kostymér, kameramani, herci, šepkári, produkcia, klapka ...)</i> <i>a nakrúti filmový záber, krátky filmový klip,</i> <i>b) projektová individuálna úloha: žiaci si pripravia krátky scenár, rozpracuje jednotlivé zábery, postavu(y), navrhne prostredie a krátky príbeh (možnosť minimalistického riešenia); podľa scenára realizuje krátky videofilm (v prípade nedostatočného technického vybavenia ostáva pri návrhu),</i> 2. možnosť: architektúra architektonický návrh a model <i>a) architektonická súťaž na konkrétne zadanie</i> <i>- architektonická úloha,</i> <i>- architektonický návrh,</i> <i>(kresba, model)</i> <i>- architektonický „projekt“,</i></p>	<p>z práce štábu,</p> <p>teoretická príprava na rôzne funkcie v práci projektanta a architekta; ukážky rôznych štádií projektovania architektúry; ukážky rôznych polôh a typov architektúr,</p>	<p>návrh (príp. model) ako kolektívna práca podľa zadania;</p>
----------------------	--	---	--

	<p>b) <i>návrh budovy vo vzťahu k prostrediu: prírodné, mestské, vidiecke, historické podzemné, nadzemné, vodné, vzdušné,</i></p> <p>3. možnosť výchovný koncert pre žiakov 1.-5. roč.</p>	<p>výber hudby,</p>	<p>scenár, výber hudby, realizácia koncertu, reprodukováaná hudba, vlastná produkcia žiakov 9. ročníka, možnosti zapojenia scénografie, videa.</p>
	<p>4. možnosť Fantastické a magické v umeniach. Hudba a zvuk ako zdroj emocionálnych zážitkov...</p> <p>Balada. Nocturno. Rituál. Rozprávka.</p>	<p>balady J. Bottu: Žltá ľalia, Margita a Besná, B. Felix: Nitriansky perníkár (HV/5) J. Hatrík: Balady o dreve, Statočný cínový vojačík, Bájky o levovi H. Berlioz: Fantastická symfónia, M. de Falla: Začarovaná láska A.Dvořák: Svatební košile, Vodník, Holoubek... F. Chopin: Nokturná, M. P. Musorgskij: Noc na Lysej hore P. Ducas: Čarodejníkov učeň F. Schubert: Kráľ duchov</p>	<p>Vytvorenie vizuálneho prostredia k balade, rozprávke. Výber vhodnej hudby na umocnenie deja. Zhudobnenie vybraných častí predlohy. Hra na hudobných režisérov. Hra na hudobných skladateľov. Vytvorenie videoklipu. Ozvučenie filmu. Vytvorenie zvukového a vizuálneho nosiča (CD, DVD).</p>

4. CIEĽOVÉ KOMPETENCIE

Žiak by mal po absolvovaní vyššieho primárneho vzdelania mať vedomosti, ovládať zručnosti a byť schopný zaujímať postoje:

4.1. Vedomosti

Vo výchove umením je väčšina vedomostí získavaná a zároveň overovaná prostredníctvom praktických činností žiaka – zážitku z vytvárania a vnímania umeleckého diela; časť vedomostí o výtvarnom umení, hudbe, performatívnych umeniach, filme, dizajne, architektúre, o vizuálnej a akustickej

kultúre sa utvára počas motivačnej, expozičnej a diskusnej časti vyučovacej jednotky a je podporená vizuálnymi materiálmi (edukačné DVD, knihy, časopisy, internet).

Absolvent nižšieho sekundárneho stupňa vzdelania sa naučil:

- poznať charakteristické diela a štýl kľúčových epoch európskeho umenia,
- poznať znaky ťažiskových tendencií moderného a súčasného výtvarného a hudobného umenia,
- orientovať sa v systémoch dizajnu a architektúry,
- poznať žánre filmu a základné tendencie v jeho vývoji,
- poznať najdôležitejšie médiá, nástroje a technické (realizačné) postupy v rôznych druhoch umenia,
- poznať základné vyjadrovacie prostriedky a kompozičné princípy v hudbe a vo výtvarnom umení,
- orientačne poznať najdôležitejších autorov svetového a slovenského umenia,
- diskutovať o umeleckých dielach,
- identifikovať a správne používať pojmy z podnetov ponúkaných z rôznych smerov hudobného a výtvarného umenia.

4.2. Zručnosti a spôsobilosti

4.2.1 Formálne zručnosti

Vyjadrovacie zručnosti, ktoré predstavujú základy znalostí vyjadrovacích prostriedkov (jazyka) vizuálnych umení (gramotnosť v oblasti vizuálnej kultúry).

Žiak dokáže:

- zvládnuť základy proporčnej stavby zobrazovaného predmetu (výška a šírka, pomer hlavných častí),
- vybrať časť videnej skutočnosti za účelom zobrazenia – záber (fotografia, film, komiks), rám, pohľad (obraz), charakteristický tvar (plastika),
- hrať sa s jednoduchými animačnými trikmi, kamuflážou a napodobneninou (filmový trik, kulisa, maskovanie, mimikry),
- vytvárať formálne série z jedného motívu a jednoduché variácie motívu,
- vyjadriť sa základnými technickými postupmi kreslenia, maľovania, jednoduchých grafických techník, fotografovania, priestorového vytvárania objektu, plastiky a skulptúry, spevu, inštrumentácie,
- vytvoriť základný rozvrh architektonického tvaru a priestoru, kresbu jednoduchého dizajnérskeho návrhu,
- tvorivo používať vybrané médiá, vyjadrovacie prostriedky, nástroje a techniky komponovať a štylizovať - prostredníctvom toho vedieť vyjadriť vlastné nápady a koncepty,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety z prostredia svojej obce (regiónu), svojho sociálneho prostredia,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety rôznych (vybraných) tendencií umenia 20. st. až po súčasnosť,
- vo svojom vyjadrovacom procese (výtvarnom, hudobnom, literárnom) spracovávať podnety z iných predmetov,

4.2.2. Technické zručnosti

Žiak dokáže:

- zvládnuť základy narábania s rôznymi výtvarnými a hudobnými nástrojmi,
- narábať s farbou, hmotou, tónom, gestom na úrovni gramotnosti,
- zvládnuť konštrukčno - technické úkony s materiálmi,
- zvládnuť základy modelovania predmetných tvarov,

- zvládnuť techniku skladania a spájania priestorových tvarov do asambláží,
- zvládnuť základné grafické operácie na počítači.

4.2.3. Mentálne spôsobilosti

Rozvoj schopností a získavanie zručností v oblasti vnímania skutočnosti a prežívania zážitku, vyjadrovania fantázie, predstáv a nápadov (vlastných koncepcií), rozumového posudzovania, konvergentného a divergentného myslenia.

Žiak dokáže:

- vedieť odôvodniť výber časti alebo prvkov zobrazovanej skutočnosti (čo zobrazit'), alebo hľadiska (dôležité – nepodstatné, zaujímavé – nezaujímavé), alebo hudobného motívu,
- chápať niektoré spôsoby notácie (mapa, partitúra, plán) ako rôzne spôsoby vyjadrovania skutočnosti,
- vnímať a analyticky porovnávať charakter okolitej krajiny, svojej obce, svojho bydliska, hudobných tradícií s inými typmi kultúr – uvedomiť si a dokázať reflektovať špecifiká svojho kultúrneho a fyzického prostredia (charakteristické prvky obce, mesta; pamiatky; hudba, folklór) ...,
- uvedomovať si možnosti výtvarného a hudobného vyjadrenia niektorých podnetov prírodovedy (napr. premeny látok, váhy, zmeny skupenstva, magnetizmu, páky), geometrie (tvarov, povrchov, línií, bodov, obsahov), matematiky (počtu, množín, sčítania, odčítania, násobenia, delenia) ...
- pokúšať sa o sebacharakterizáciu, o vyjadrenie svojich typických znakov, o vlastnú ikonografiu, erb, značku, logo, zvučku.

4.3. Postoje

Hlavnou kompetenciou v oblasti postojov je a priori tvorivý prístup – žiak je vedený k tomu, aby pri každej edukačnej téme volil svoje vlastné, teda autentické riešenie a postupne formuloval svoj estetický (vkusový) i hodnotiaci názor. Formovanie takéhoto prístupu je dôležitým momentom edukácie, ktorý vyvažuje prevažne propozičné a konvergentné myslenie formované väčšou časťou kurikula.

U žiaka sa sformovali tieto postoje:

- otvorenosť voči experimentovaniu s vyjadrovacími prostriedkami, technikou, postupom, motívom a témou,
- otvorenosť voči hľadaniu analógií,
- náklonnosť k uvedenému hľadaniu vlastných riešení, odklon od vyjadrovacích schém – inovovanie stereotypov na základe podnetov fantázie a vlastného názoru (myslenia),
- tolerancia voči rôznym typom vyjadrovania, vkusu iných ľudí,
- aktívny prístup ku svojmu prostrediu, citlivá reflexia jeho hodnôt – jeho poznávanie a pretváranie,
- vyjadriť a vyhodnotiť štýl ľudí, ktorých obdivuje (považuje za svoj vzor) a porovnať ho so svojím štýlom,
- hľadať vlastné cesty sebayjadrenia, budovania vlastného vkusu a tváre (imidžu).
- spolupracovať pri realizácii vlastných konceptov a zosúladiť ich s ponímaním iných žiakov

Metodické pokyny pre prácu s obsahom predmetu

- **UO sú navrhnuté komplexne** a s metaforickou konotatívnosťou. Umožňujú uchopiť problémy, ktoré žiak daného veku pociťuje - intuitívne, či viac-menej uvedomene – ako prirodzenú súčasť svojho sveta, pri ktorých vníma a hodnotí

dôsledky ich existencie a má ambíciu i motiváciu sa k nim vyjadriť, nachádzať a prijať nové riešenia...

- **Nesmie dôjsť k "rozpusteniu" VV a HV jednej v druhej;** je potrebné uchovať aj samostatný, špecifický prístup, ktorý bude rozvíjať edukatívny obsah týchto výchov z 1. - 7. ročníka. Podstatné budú "križovatky" ideí, pohľadov, na ktorých sa jedno "nasvieti" druhým. Synestetické prieniky by mali byť vždy metaforické...
- **Ustúpi náukovosť** - základné problémy materiálu, špecifiká umeleckých oblastí, ich historické a antropologické korene sú už zapustené počas 1. - 7. roč. Dôraz bude na aktívnom prežívaní súvislostí, pestovaní komunikácie a schopnosti sebavyjadrenia cez médium umení. Kompetencie sa prejavujú v "ready made", v konkrétnych výsledkoch, artefaktoch, projektoch... Budú bohato a široko diferencované - podľa podmienok škôl - na báze slobodnej spolupráce učiteľov umeleckých výchov i učiteľov predmetov z iných oblastí ako umenie a kultúra... V medznom prípade je možné striedanie akcentu na hudbu a výtvarno (prípadne ďalšie umelecké oblasti). Mediálna, filmová, dramatická a literárna zložka sa usporiadajú primerane na oboch týchto základných plochách. Prirodzená dominancia hudby bude najmä v dramatickej výchove, vo filme je partnerstvo vyrovnané, v mediálnej kultúre viac dominuje vizualita, tým aj výtvarno...
- **Edukácia sa nevyhne súčasnej aktuálnej skúsenosti žiakov s danou oblasťou.** Nebude však nadbiehať módnym a úpadkovým javom. Defenzíva, v ktorej sa dnes nachádza umelecká hudba najmä v médiách, nesmie byť argumentom, spochybňujúcim jej uplatnenie v edukácii. Aj úpadková sféra - komercia, gýč, pokleslá zábava, subkultúrne excesy - prirodzene zaujme svoje miesto, ale iba ako fenomén sekundárny, odvodený, parazitný, ktorý treba zaradiť do zorného poľa žiaka iba v súvislosti s pôvodnými, autentickými umeleckými a kultúrnymi prejavmi. Nemožno bez zlých výchovných následkov pasívne kopírovať bezhodnotový relativizmus - treba budovať zreteľný hodnotový systém, nezávisle od ideológií, ale v nadväznosti na bioetiku, úctu k životu, prírode, bez antropocentrizmu a dobyvačnej stratégie, ktorá ohrozuje súčasnú ľudskú kultúru, lebo ničí jej neobnoviteľnú bázu...
- **K jednotlivým tematickým celkom** bude hudobný (i ďalší) materiál priradený iba voľne, asociatívne, bez ambícií predpisovať do detailu skladby, autorov, problémy. Dávame do rúk učiteľa iba "polovicu mince". Komplexnosť získa daná téma až úsilím žiakov, v spolupráci učiteľa s nimi. Pôjde teda vlastne o tvorivé uplatnenie dávno známych a didakticky prepracovaných princípov **projektového vyučovania**...
- **Prierezovosť tém** a navrhovaných prístupov k hudbe sa nevyčerpá len prienikmi a "križovatkami" s inými umeleckými oblasťami (výtvarnou, dramatickou, filmovou, mediálnou...). Je potrebné zahrnúť do umeleckej edukácie aj podnety a poznatky najmä z prírodných vied (fyzika, chémia...), histórie a humánnej i prírodnej geografie. Umenie má schopnosť tieto poznatky prehĺbiť a v bohatej štruktúre vzájomne previazať. Vidíme v tom jadro navrhovanej reformy: informačnému preťaženiu, formálnosti, nefunkčnosti základného vzdelania sa dá čeliť len zdôrazňovaním a jasným sprístupňovaním súvislostí vyššieho, koncepčného typu, ktoré sa rodia z pochopenia podstaty života, prírody, človeka...
- **Treba odstrániť kliše historizmu, ale aj falošného, módného akcentu na "súčasnosť"** - integrácia hľadísk rôznych umení vyžaduje aj integráciu časových dimenzií; vo výklade tém a problémov sa bude voľne prelínať súčasné, minulé i budúce... Navrhovaný predmet **umelecká výchova** má základnú ambíciu prekonať infantilný prezentizmus a puerilizmus (Huizinga) dnešnej doby. Bude

integráciou časových a historických rovín prispievať k budovaniu úcty k tradíciám, koreňom, k životnej zrelosti staroby, k budovaniu medzigeneračnej a medzikultúrnej tolerancie a úcty...

- **Ročníkový umelecký projekt** môže mať podoby inscenácie, výstavy, prezentácie (i počítačovej), inštalácie, relácie, koncertu, filmu, animácie ap. Uplatnia sa v ňom všetky vyššie spomenuté aspekty umeleckej edukácie cez námetové okruhy.
- **Dôraz sa kladie na vlastnú aktivitu žiakov.** Zverejnením a dokumentáciou projektu získava škola materiál pre ďalšie rozvíjanie tohto predmetu - príklad, východisko, zdroj pre ďalšiu prácu. Daná forma umeleckého projektu vychádza v ústrety prirodzenej **súťaživosti** žiakov tohto veku. Je preto možné spájať projektový charakter umeleckej výchovy v 8. a 9. ročníku s rôznymi súťažami (napr. typu "Supertrieda školského roka"), prehliadkami, verejnou i webovou prezentáciou školy, s podujatiami v kultúrnych strediskách, divadlách, kluboch, výchovnými koncertmi pre mladšie ročníky spolužiakov atď. - kde môže dôjsť k ďalšiemu prehĺbeniu motivácie zainteresovaných učiteľov i žiakov...
- **PC zložka umeleckej edukácie**, programy, Internet ap. budú v takto ponímanej koncepcii hrať dôležitú úlohu zdroja informácií i analyticko-syntetického média pri narábaní s umeleckými artefaktmi, v niektorých prípadoch i priamo umeleckého zážitku... Existujúce programy uľahčia učiteľom i žiakom nielen vstup, ale aj vzhľad do špecifického materiálu, vnesú transparentnosť do jeho triedenia, hodnotenia i používania. Elektronické a informatické médium vo všeobecnosti môže a musí slúžiť zamýšľanej integrácii; nesmie sa stať samoučelnou a prázdnu experimentáciou s bezduchými segmentmi alebo povrchnou, lacnou cestou k novým informáciám a poznatkom. Aj tu treba vyžadovať tvorivosť, vlastný názor, autentický produkt činnosti. Najmä v umení platí, že PC je len pomôckou, nástrojom, ktorá iba predlžuje ruku a myseľ človeka(pozri aj príslušný tematický okruh).
- V prípade využívania **IKT je možné** delenie triedy na skupiny.
- Najvhodnejšou formou výučby pri dotácii Štátneho vzdelávacieho programu sa javia **hodinové celky pri striedaní výtvarnej a hudobnej zložky.**
- Škola môže **pridaním voliteľných hodín** v Školskom vzdelávacom programe:
 - a) akcentovať niektorý z aspektov umeleckej edukácie podľa vlastných podmienok a zámerov,
 - b) rozšíriť a prehĺbiť záber do jednotlivých námetových okruhov.
- Riaditeľ môže predmet **úväzkovo rozdeliť medzi viacerých pedagógov** a deliť či kumulovať hodinovú dotáciu podľa potreby.
- **Obsah** tematických okruhov aj edukačných tém môže učiteľ zaradiť do vyučovania podľa **vlastného uváženia.**
- **Odporúčaný materiál** je možné využívať a dopĺňať **primerane k zvolenému prístupu.**
- Je možný aj obsahový **prienik** z 8. do 9. ročníka a naopak.
- Výučba hudobnej zložky predmetu v Štátnom vzdelávacom programe by sa mala dotknúť **všetkých tematických okruhov.**
- Edukačné témy sú navrhnuté tak, že niektoré z nich je možné využiť **vo všetkých tematických okruhoch.** Vzhľadom na to aj prvky edukačného výstupu môžu **súhrnne reprezentovať** viacero tematických okruhov. **Rozsah** využitia odporúčaného materiálu ako aj **edukačné výstupy z toho vyplývajúce** tak závisia od **zvolenej stratégie** učiteľa.

- Edukačné témy a odporúčaný materiál **špecificky viazané** na príslušný námetový okruh možno podľa podmienok vzdelávacieho programu aj **redukovať alebo primerane nahrádzať**.

Spracovali: prof. Ladislav Čarný, akad. maliar
PaedDr. Klára Ferliková
prof. Daniel Fischer, akad. maliar
doc. Marián Mudroch, akad. sochár
prof. Juraj Hatrík
PaedDr. Eva Čunderlíková
prof. Mgr. Belo Felix, PhD.
prof. PhDr. Eva Langsteinová, CSc.
doc. Mgr. art. Irena Medňanská, PhD.
Mgr. Elena Manicová